

Деякі аспекти апроксимації податкових правовідносин в Україні до європейських правових стандартів

Some aspects of approximation of tax legal relationships in Ukraine to European legal standards

Наталія Хатнюк

Ключові слова:

апроксимація податкових правовідносин, адаптація вітчизняної податкової системи, податкові нововведення, гармонізація українського податкового законодавства, європейські правові стандарти.

Key words:

approximation of tax legal relationships, adaptation of the domestic tax system, tax innovations, harmonization of the Ukrainian tax legislation, European legal standards.

Постановка проблеми. Актуальність досліджуваної проблематики полягає в перетворенні малоефективної діючої вітчизняної системи податкових правовідносин на раціональну та оптимізовану, у запровадженні в українське законодавство популяризованих європейськими країнами податкових нововведень, що зумовлюється швидким розвитком євроінтеграційних процесів в Україні та необхідністю гармонізації податкового законодавства України відповідно до вимог Європейського Союзу (далі – ЄС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам правового забезпечення й побудови ефективною національної податкової системи та шляхам удосконалення податкового законодавства присвячені наукові праці А.В. Бризгаліна, А.С. Бурдакової, Л.К. Воронової, Л.М. Касьяненко, А.Т. Ковальчук, М.П. Кучерявенка, О.П. Орлюк, К.В. Павлюка, Ю.В. Пасічника, В.В. Сергієнко, А.Г. Чубенка та інших учених. Дослідженням питань адаптації та гармонізації українського податкового законодавства до вимог європейського законодавства займалися такі вітчизняні науковці, як І.А. Белоусова, Д.А. Бекерська, М.М. Вельський, Н.В. Воротіна, П.Т. Гега, Д.О. Гетманцев, О.М. Горбунова, Л.М. Демиденко, В.Н. Денисов, В.К. Забігайло, Ю.М. Капіца, Т.А. Латковська, Б.Г. Маслов, Н.Р. Малишева, В.М. Попович, Н.Ю. Пришва, Л.А. Савченко, В.Д. Чернадчук, С.В. Шевчук та К.В. Яценко. Більшість розвідок мають здебільшого теоретичний, а не прикладний характер. До того ж залишаються недостатньо дослідженими питання розвитку процесів адаптації, гармонізації, апроксимації податкового законодавства до вимог європейських стандартів згідно з договірними домовленостями, а також упровадження останніх податкових нововведень до національної системи оподаткування в межах євроінтеграції.

Метою статті є аналіз розвитку шляхів реалізації процесів адаптації податкового законодавства, які полягають в апроксимації сучасної системи податкових правовідносин України до європейських правових стандартів і запровадженні у вітчизняний правовий простір популяризованих у європейських країнах податкових нововведень, що зумовлюються необхідністю гармонізації українського податкового законодавства.

Виклад основного матеріалу. На початку 2002 р. було прийнято значну кількість нормативних актів щодо адаптації законодавства України, однак відсутність спеціального закону значно ускладнювала як правотворчий, так і правозастосовний процес. У зв'язку із цим у 2002 р. прийнято Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»¹, а в 2004 р. – Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»², які передбачають комплекс взаємопов'язаних завдань з адап-

¹ Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 21 листопада 2002 р. № 228-IV // Офіційний вісник України. – 2002. – № 50. – Ст. 2233.

² Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.

тації законодавства України до законодавства ЄС, спрямовані на реалізацію державної політики й пріоритетних напрямів розвитку правової системи України шляхом удосконалення нормотворчої діяльності органів державної влади та запровадження єдиної системи планування, координації й контролю роботи з адаптації законодавства. У результаті узагальнення нормативних положень щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС після прийняття цих законів було прийнято ще понад сто підзаконних нормативно-правових актів стосовно адаптації законодавства України до права ЄС.

На розвиток євроінтеграційних процесів в Україні суттєво вплинуло підписання в 2014 р. Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом³. Таким чином, реалізація домовленостей Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС прискорила імплементацію норм законодавства ЄС у вітчизняне законодавство та гармонізацію податкового законодавства України, а також зумовила гармонізацію вітчизняного податкового законодавства з вимогами й стандартами Європейського Союзу.

На позначення процесів, пов'язаних з узгодженням національного права з правом ЄС, у юридичній науці використовується досить широкий арсенал правових визначень, а саме такі:

адаптація – процес вироблення єдиних загальноєвропейських правових стандартів, узгодження розрізних правових систем держав-членів до вказаних стандартів, уніфікацію правового регулювання в межах ЄС та узгодження норм права третіх держав, які обрали євроінтеграційний вектор, із загальною правовою системою ЄС як обов'язкову умову інтегрування⁴;

апроксимація – процес наближення одних правових систем до інших⁵;

гармонізація – процес спільного, узгодженого розвитку національного законодавства країн, усунення існуючих між ними протиріч та формування мінімальних правових стандартів шляхом утвердження спільних правових принципів або прийняття окремих правових рішень із метою зближення правових систем⁶;

зближення – процес, що полягає в спеціально організованій діяльності держав із розроблення єдиного нормативно-правового акта, спрямованого на регулювання відповідних норм політичної, економічної, соціальної, гуманітарної та інших сфер життя суспільства, а також передбачає певну адаптацію національних законодавств до загальноприйнятих міжнародних стандартів⁷;

імплементація – процес, що передбачає спеціальну законодавчу процедуру перетворення норм між-

³ Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.

⁴ Євглевська О.Л. Адаптація законодавства як умова майбутнього членства України в Європейському Союзі / О.Л. Євглевська // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол. : Ю.П. Битяк та ін. – Х. : Право, 2009. – Вип. 17. – С. 118–129.

Трубіна М.В. Теоретико-прикладні аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейських співтовариств / М.В. Трубіна // Економіка фінанси право. – 2009. – № 4. – С. 36–39.

Рудой К.М. Адаптація адміністративного законодавства України у сфері охорони особистих прав громадян до норм Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / К.М. Рудой. – Х., 2004. – 20 с.

Омельченко О.Л. Адаптація трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / О.Л. Омельченко. – К., 2010. – 19 с.

⁵ Вишняков О.К. Правова апроксимація України до умов внутрішнього ринку Європейського Союзу: підсумки і перспективи / О.К. Вишняков // Європейські студії і право. – 2010. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/esp/2010_1/10voksp.pdf.

Забігайло К.В. Право України в контексті його апроксимації до права Європейського Союзу / В.К. Забігайло // Україно-європейський журнал міжнародного та порівняльного права. – 2000. – Т. 1. – № 1. – С. 7–13.

⁶ Опришко В.Ф. Питання гармонізації законодавства України з міжнародним правом і національними правовими системами / В.Ф. Опришко // Право України. – К., 1999. – № 8. – С. 13–14.

Кубко Е.Б. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / Е.Б. Кубко В.В. Цветкова. – К. : Юринком Интер, 2003. – 528 с.

Лаба О.В. Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991–2004 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / О.В. Лаба. – К., 2005. – 21 с.

Ященко К.В. Гармонізація податкового законодавства України з законодавством Європейських Співтовариств про непряме оподаткування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / К.В. Ященко. – К., 2005. – 20 с.

Дудар С.К. Гармонізація законодавства: проблеми визначення поняття / С.К. Дудар // Держава і право. – 2002. – Вип. 17. – С. 11–17.
Рабінович М.Л. Гармонізація законодавства України та Європейського Союзу: теоретичний аспект / М.Л. Рабінович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-466/>.

⁷ Турченко О.Г. Правове регулювання державних закупівель товарів, робіт та послуг Європейського Союзу (зближення законодавства України з правом ЄС) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / О.Г. Турченко. – К., 2008. – 20 с.
Гомонай В.В. Зближення законодавства України з правовою системою Європейського Союзу / В.В. Гомонай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/10137>.

народного права на норми внутрішнього права, тобто цілеспрямовану організаційно-правову діяльність держави, що здійснюється індивідуально, колективно або в межах міжнародних організацій із метою своєчасної, повної й усебічної реалізації прийнятих нею зобов'язань відповідно до міжнародного права⁸;

інтеграція – процес, за допомогою якого держави передають право реалізації частини своїх суверенних прав на користь створюваної єдиної інституційної структури для забезпечення реалізації їхніх спільних інтересів за допомогою норм права, тобто процес вироблення єдиних загальноєвропейських правових стандартів, узгодження розрізнених правових систем держав-членів до вказаних стандартів, уніфікація правового регулювання в межах ЄС та узгодження норм права третіх держав, які обрали євроінтеграційний вектор⁹;

рецепція – текстуальне повторення нормотворчим органом держави змісту міжнародно-правової норми в статті нормативно-правового акта¹⁰;

уніфікація – процес створення в різних державах одноманітних загальнообов'язкових правових норм для двох чи більше держав, а також забезпечення їх однакового тлумачення й застосування, приведення чинного права до єдиної системи, усунення розбіжностей і надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин¹¹;

трансформація або модернізація – процеси, що полягають у повній переробці тексту міжнародно-правового акта чи окремих його статей зі збереженням змісту відповідної норми міжнародного права та з прийняттям на цій основі норм внутрішнього права¹² тощо.

В умовах реалізації Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС дедалі більшого значення набуває формування умов функціональної взаємодії суб'єктів податкових правовідносин та створення відповідного сприятливого інноваційного середовища шляхом розвитку партнерських відносин між платниками податків і фіскальними органами. Проте під час формування основних положень Податкового кодексу України законодавцем враховано тенденції розвитку систем оподаткування країн ЄС і концептуальні засади їх податкового законодавства в частині загальних питань податку на додану вартість, податку на прибуток, загального режиму акцизних податків, пільгового оподаткування та недискримінаційного підходу під час встановлення пільг на постачання вітчизняних товарів і ввезення товарів іноземного виробництва¹³. Однак згідно з досягнутими Україною та ЄС домовленостями Україна зобов'язується поступово наблизити решту положень податкового законодавства до *acquis* ЄС відповідно до Додатку XXVIII до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС¹⁴.

⁸ Брацук І.З. Імплементация права Европейского Союза в национальных правовых системах держав-членів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / І.З. Брацук. – Х., 2011. – 20 с.

Муравйов В.І. Правові засади імплементації положень права Європейського Союзу у правовому порядку України / В.І. Муравйов // Законотворчість. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним та європейським правом : зб. наук.-практ. матеріалів. – К. : ТОВ АТОПОЛінк, 2005. – Вип. 4. – С. 13–18.

⁹ Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Н.В. Сюр. – К., 2006. – 20 с.

Луць В.В. Правова інтеграція: загальнотеоретична характеристика / В.В. Луць // Вісник Львівського національного університету. Серія «Юридична». – 2004. – Вип. 39. – С. 79–84.

¹⁰ Мельник З.П. Рецепція права як засіб вдосконалення правової системи (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / З.П. Мельник. – К., 2009. – 18 с.

¹¹ Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Н.В. Сюр. – К., 2006. – 20 с.

Руденко О.В. Уніфікація міжнародного приватного права в Європейському Союзі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / О.В. Руденко. – К., 2007. – 18 с.

Граціанов А.І. Процес систематизації та уніфікації законодавства і розвиток правової системи України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.І. Граціанов. – К., 2004. – 18 с.

Волошин Ю.О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: проблеми теорії і практики : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Ю.О. Волошин. – К., 2010. – 32 с.

¹² Бірюков Р.М. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Р.М. Бірюков. – О., 2011. – 20 с.

¹³ Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.

Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.

¹⁴ Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.

Розділом 5 Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС передбачено такі зобов'язання сторін:

- 1) застосовувати принципи належного управління у сфері оподаткування, зокрема й принципи прозорості, обміну інформацією та добросовісної податкової конкуренції, тією мірою, якою це погодили держави-члени на рівні ЄС;
- 2) посилювати та зміцнювати співробітництво, спрямоване на вдосконалення й розвиток податкової системи і фіскальних органів України, наприклад, посилювати потужності збору та контролю з окремим наголосом на процедурах відшкодування ПДВ задля уникнення накопичення заборгованості, забезпечення ефективного збору податків та посилення боротьби з податковим шахрайством, а також ухиленням від сплати податків;
- 3) докладати максимальних зусиль для активізації співпраці й обміну досвідом у сферах боротьби з податковим шахрайством, інтенсифікації обміном інформації з європейськими фіскальними органами;
- 4) розвивати співробітництво та гармонізувати політику щодо протидії й боротьби із шахрайством, контрабандою підакцизних товарів¹⁵.

Однак невідповідність інноваційного середовища міжнародним і європейським стандартам, несприятливий інноваційний клімат зумовлюють слабку конкурентну позицію України в умовах глобального інноваційного простору.

Упродовж 2014–2016 рр. законодавець здійснював законотворчі дії для наближення вітчизняного податкового законодавства до вимог оподаткування європейського співтовариства. Відповідно до звіту Урядового офісу з питань євроінтеграції основним зрушенням стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)» від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII¹⁶, яким передбачено норми, що сприятимуть збалансуванню інтересів контролюючих органів і платників податків. Зокрема, цим законом уніфіковано бухгалтерський (фінансовий) і податковий облік та визначено об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств, а саме за правилами бухгалтерського обліку; запроваджено новий механізм адміністрування ПДВ; оптимізовано кількість груп платників єдиного податку до чотирьох із підвищенням максимального розміру доходу, який дає змогу перебувати на спрощеній системі оподаткування (для першої та другої груп), знижено ставки єдиного податку для малого бізнесу.

Незважаючи на очікування, податкові нововведення, які набрали чинності в 2015 р., у 2016 р. та почнуть діяти з 2017 р., не вносять кардинальні чи системні зміни в податкове законодавство. Результатом тривалих дискусій серед науковців, експертів і законотворців щодо розробки та впровадження повномасштабної податкової реформи, що відбувались у 2014–2016 рр., стало прийняття таких компромісних нормативних актів, як Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII¹⁷, Закон України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 р. № 76-VIII¹⁸, Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII¹⁹, Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування пенсій» від 28 квітня 2016 р. № 1411-VIII²⁰. Однак зазначені законодавчі акти дали змогу лише прийняти бюджети 2015 р., 2016 р. та 2017 р. та не вплинули на підвищення економічної активності й прискорення економічного зростання країни.

¹⁵ Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.

¹⁶ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 7–9. – Ст. 55.

¹⁷ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 7–9. – Ст. 55.

¹⁸ Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 76-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 6. – Ст. 40.

¹⁹ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році : Закон України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 5. – Ст. 47.

²⁰ Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування пенсій : Закон України від 28 квітня 2016 р. № 1411-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 26. – Ст. 520.

Аналізуючи шляхи адаптації системи податкових правовідносин України до законодавства ЄС та запровадження в законодавство популяризованих європейськими країнами податкових нововведень, варто назвати такі заходи гармонізації податкового законодавства:

- 1) створення інфраструктури електронного документообігу як сукупності процесів створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності і в разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів, що дало змогу перейти до дистанційного аудиту;
- 2) запровадження електронного сервісу та здійснення електронних перевірок;
- 3) створення «електронного кабінету платника податків» із метою покращення умов платника в електронному сервісі;
- 4) надання податкових консультацій на районному рівні усно, а в містах та області – в електронному вигляді;
- 5) формування бази податкових знань;
- 6) створення центрів обслуговування платників податків;
- 7) запровадження системи електронного адміністрування платників податку на додану вартість;
- 8) утворення механізму переміщення електронних баз до підпорядкування Міністерства фінансів України;
- 9) створення механізму прозорого електронного керування поверненням платникам податків податку на додану вартість;
- 10) запровадження можливості отримання платником податків в електронному вигляді довідки про відсутність податкової заборгованості;
- 11) зближення бухгалтерського та податкового обліку під час оподаткування прибутку підприємств із метою зниження податкової різниці;
- 12) зменшення кількості податкових перевірок платників податків контролюючими органами.

Більшість положень податкового законодавства України адаптовані до законодавства ЄС, досягнутий певний прогрес у створенні ефективної податкової системи, що передбачає забезпечення умов добровільного виконання податкових зобов'язань платниками податків, запровадження інформаційно-аналітичної системи Державної фіскальної служби України та автоматизацію процедур адміністрування із застосуванням сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій. Натомість підготовка повноцінної багатосторонньої податкової реформи залишається нагальним питанням у 2017 р. Зміни стосуватимуться практично всіх податків, у тому числі таких основних податків, як податок на прибуток, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, а також адміністрування податків і зборів. Отже, динаміка трансформації податкового законодавства вдосконалює сучасну систему податкових правовідносин та частково сприяє адаптації вітчизняного законодавства до вимог європейського оподаткування, передбачених Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС.

Висновки. Таким чином, заходи адаптації сучасної системи податкових правовідносин до вимог оподаткування, передбачених Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС, є необхідними для підвищення економічної активності й прискорення економічного зростання країни. Однак запровадження вищезазначених податкових нововведень у найближчій перспективі приведе до покращення податкового клімату в країні, розвитку партнерських відносин між платниками податків та фіскальними органами, що позитивно вплине на добробут населення.

Анотація

Статтю присвячено дослідженню актуальних питань апроксимації податкових правовідносин, яка полягає в адаптації сучасної податкової системи України до європейських правових стандартів та запровадженні у вітчизняний правовий простір популяризованих у розвинених країнах податкових нововведень, що зумовлені необхідністю гармонізації українського податкового законодавства. Розкривається співвідношення понять «гармонізація», «уніфікація», «адаптація», «апроксимація», «інтеграція» та «зближення законодавства» у сфері податкових правовідносин.

Summary

The article is devoted to research of pressing questions of approximation of tax legal relationships, which consists in adaptation of the modern tax system of Ukraine to the European legal standards and introduction in domestic legal space of the tax innovations which are conditioned the necessity of harmonization of the Ukrainian tax legislation popularized in the developed countries. Correlation of concepts "harmonization", "standardization", "adaptation", "approximation", "integration" and "approaching of legislation", opens up in the field of tax legal relationships.

Використана література:

1. Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 21 листопада 2002 р. № 228-IV // Офіційний вісник України. – 2002. – № 50. – Ст. 2233.
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
3. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
4. Євглевська О.Л. Адаптація законодавства як умова майбутнього членства України в Європейському Союзі / О.Л. Євглевська // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць / редкол. : Ю.П. Битяк та ін. – Х. : Право, 2009. – Вип. 17. – С. 118–129.
5. Трубіна М.В. Теоретико-прикладні аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейських співтовариств / М.В. Трубіна // Економіка фінанси право. – 2009. – № 4. – С. 36–39.
6. Рудой К.М. Адаптація адміністративного законодавства України у сфері охорони особистих прав громадян до норм Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / К.М. Рудой. – Х., 2004. – 20 с.
7. Омельченко О.Л. Адаптація трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / О.Л. Омельченко. – К., 2010. – 19 с.
8. Вишняков О.К. Правова апроксимація України до умов внутрішнього ринку Європейського Союзу: підсумки і перспективи / О.К. Вишняков // Європейські студії і право. – 2010. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/esp/2010_1/10vokspp.pdf.
9. Забігайло К.В. Право України в контексті його апроксимації до права Європейського Союзу / В.К. Забігайло // Україно-європейський журнал міжнародного та порівняльного права. – 2000. – Т. 1. – № 1. – С. 7–13.
10. Опришко В.Ф. Питання гармонізації законодавства України з міжнародним правом і національними правовими системами / В.Ф. Опришко // Право України. – К., 1999. – № 8. – С. 13–14.
11. Кубко Е.Б. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / Е.Б. Кубко В.В. Цветкова. – К. : Юринком Интер, 2003. – 528 с.
12. Лаба О.В. Право Європейського Союзу та право України: теоретико-правові проблеми співвідношення та гармонізації (1991–2004 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / О.В. Лаба. – К., 2005. – 21 с.
13. Яценко К.В. Гармонізація податкового законодавства України з законодавством Європейських Співтовариств про непряме оподаткування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / К.В. Яценко. – К., 2005. – 20 с.
14. Дудар С.К. Гармонізація законодавства: проблеми визначення поняття / С.К. Дудар // Держава і право. – 2002. – Вип. 17. – С. 11–17.
15. Рабінович М.Л. Гармонізація законодавства України та Європейського Союзу: теоретичний аспект / М.Л. Рабінович [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-466/>.
16. Турченко О.Г. Правове регулювання державних закупівель товарів, робіт та послуг Європейського Союзу (зближення законодавства України з правом ЄС) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / О.Г. Турченко. – К., 2008. – 20 с.
17. Гомонай В.В. Зближення законодавства України з правовою системою Європейського Союзу / В.В. Гомонай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/10137>.
18. Брацук І.З. Імплементация права Європейського Союзу в національних правових порядках держав-членів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / І.З. Брацук. – Х., 2011. – 20 с.
19. Муравйов В.І. Правові засади імплементції положень права Європейського Союзу у правовому порядку України / В.І. Муравйов // Законотворчість. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним та європейським правом : зб. наук.-практ. матеріалів. – К. : ТОВ АТОПОЛінк, 2005. – Вип. 4. – С. 13–18.
20. Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Н.В. Сюр. – К., 2006. – 20 с.
21. Луць В.В. Правова інтеграція: загальнотеоретична характеристика / В.В. Луць // Вісник Львівського національного університету. Серія «Юридична». – 2004. – Вип. 39. – С. 79–84.

22. Мельник З.П. Рецепція права як засіб вдосконалення правової системи (теоретико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / З.П. Мельник. – К., 2009. – 18 с.
23. Руденко О.В. Уніфікація міжнародного приватного права в Європейському Союзі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / О.В. Руденко. – К., 2007. – 18 с.
24. Граціанов А.І. Процес систематизації та уніфікації законодавства і розвиток правової системи України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.І. Граціанов. – К., 2004. – 18 с.
25. Волошин Ю.О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: проблеми теорії і практики : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Ю.О. Волошин. – К., 2010. – 32 с.
26. Бірюков Р.М. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Р.М. Бірюков. – О., 2011. – 20 с.
27. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.
28. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 7–9. – Ст. 55.
29. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України : Закон України від 28 грудня 2014 р. № 76-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 6. – Ст. 40.
30. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році : Закон України від 24 грудня 2015 р. № 909-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 5. – Ст. 47.
31. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування пенсій : Закон України від 28 квітня 2016 р. № 1411-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 26. – Ст. 520.

Наталія Хатнюк,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансового права
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*